

Dėl senos nesantaikos, įsigėrusios į žemę ir kraują, Prancūzijos karalystė kone šimtą metų kariauja su Anglija.

Prancūziją valdo Karolis VI, dar vadinamas Karoliu Mylimuoju arba Karoliu Pamišėliu. Jis jautrus, pasikartojančių psichikos ligos priepuolių kamuojamas žmogus, kuriam rodosi, kad jis stiklinis. Angliją valdo Henrikas V, visiška nelaimėlio pamišusio Karolio priešingybė. Henrikas – kietasirdis veržlus karys, pasiryžęs Prancūziją pajungti anglų valdžion, jis – monarchas, su kuriuo skaitomasi ir kurio bijoma, žmogus, visomis išgalėmis siekiantis savo tikslo. Henrikui V vadovaujant kariuomenei, Anglija džiaugiasi nenutrūkstančiomis pergalėmis, kaip antai Aženkūro mūšyje 1415 m., ji yra užėmusi Normandiją, Paryžių ir kone visas žemes į šiaurę nuo Luaros.

Naudodamiesi Prancūzijos karaliaus neveiksnumu, dėl valdžios grumiasi du asmenys: dofinas Karolis VII, vyriausias gyvas Prancūzijos karaliaus sūnus, ir jo tėvo pusbrolis Jonas Bebaimis, įtakingas ir ambicingas Burgundijos kunigaikštis. 1418 m. gegužę Jonas užima Paryžių ir iš sostinės išstumia dofiną. Tačiau vos po metų per paliaubų susitikimą ant Montro Fo Jono tilto Karolis VII įsivelia į Jono Bebaimio nužudymą. Tai rimta politinė klaida, dofinui lėmusi daugybę pražūtingų įvykių. Dėl tėvo mirties vienintelis Jono sūnus Pilypas III, naujasis Burgundijos kunigaikštis, prisiekia atkeršyti savo pusbroliui Karoliui VII ir pasižada padėti anglams kovoje su prancūzais. Dabar

veikia jau trys jėgos – Anglija ir Burgundija vienoje pusėje ir Prancūzija kitoje.

1420 m. žengiamas gudrus politinis žingsnis – Anglijos karalius Henrikas V ir Prancūzijos karalius Karolis VI pasirašo Trua sutartį. Pagal šią sutartį, šlovę praradęs dofinas netenka teisės į sostą, o Henrikas V veda Karolio VI jauniausią dukterį Kotryną Valua. Trua sutartis skelbia, kad Henriko V ir Kotrynos Valua sūnus (ir būsimi palikuonys) valdys abi karalystes ir kad Henrikas vietoj dofino paveldės Karolio VI sostą.

„Pavainikiui“ dofinui, septyniolikmečiui jaunuoliui, tenka ieškoti prieglobsčio Luaros slėnyje, ir čia jis įkuria savo dvarą. Tai neramumų kupinas metas. Vieną dieną anglų užimtas miestas kitą gali būti atsiimtas prancūzų ir atvirkščiai. Nors Karolis VII turi šalininkų – tu, kurie nepripažįsta ar nepriima Trua sutarties sąlygų, tiki jo teise į sostą ir visai nenori gyventi valdomi anglų, – Prancūzijai ir jos žmonėms tai liūdni laikai. Dofinas turi daug priešų. Motina Izabelė Bavarė nepripažįsta jo kaip sūnaus. Sesuo Kotryna santuokos saitais susisaisčiusi su priešu anglu. Nemenką Prancūzijos žemių dalį užgrobusi Anglija, nors jai tai ir nemažai kainavo. Nors dofinas pagal kraujo liniją yra Prancūzijos sosto paveldėtojas, norėdamas taikiai apginti savo teisę į karaliaus titulą ir valdžią, jis privalo užbaigti karą su Anglija ir Burgundija.

Štai čia ir prasideda mūsų istorija.

I

DOMREMI, 1422 M. VASARA

JOS DARBAS – RINKTI AKMENIS. Ne šiaip akmenukus, o ranką svarinančius aštriabriaunius smailiakampius akmenis. Į lauką renkasi Domremi berniūkščiai, o Žana susikūpinusi pajuodusiais nagais iš žemės rausia šiuos ginklus. Tvirtai sugniaužusi sijono palanką pasidaro maišą ir į jį krauna savo sunkias kietas brangenybes.

Jos broliui Žakeminui sušvilpus, atpėdina ir kiti – šliurenanti neryžtinga kariuomenė, kuriai jis vadovauja, nes yra vyriausias – šešiolikos – ir aukščiausias. Jo lūpose lyg vienišas ūsas stirksio ilgas lenktas kviečio šiaudas. Žakeminas pažvelgia į vaiskioje dangaus žydrynėje pliskinančią saulę, ištempia koją ir tarsi budindamas papurto pėdą. Pūstelėjęs karštas vėjas pašiauria berniokams plaukus. Ramybė nugula žolę. Vienas berniūkštis nusižiovauja.

Ji parodo Žakeminui, ką surinkusi, ir šis linkteli. Kaip vadeiva jis pirmas renkasi akmenis. Du didžiausius pasiima sau, tada dirsteli į kitus. Ji neskubėdama eina palei vorą. Dalija, ne kaip papuola. Apžiūri kiekvieną ištiestą ranką, įvertina, ar toji pratusi prie rakščių, įdrėskimų ir nubrozdinimų, prie dulkinų peštynių kiemuose ir šieno kaugėse, o gal dar neperėjusi berniokiškų muštynių iniciacijos, neragavusi sunkaus triūso. Neduosi gi vaikiui į delną

netelpančio akmens, kurio jis neapims pirštais ir nepajėgs tiksliai nusviesti. Taigi ji brolio draugams, dvylikamečiams ir trylikamečiams kampuotais pečiais, dalija, jos galva, tinkamus akmenis – bukus ir sunkius.

Mažiausiajam šios laikinos kariuomenės kariui, berniukui, kurį pažįsta tik iš matymo ir vardo, palieka geriausią. Berniūkščiui septyneri, tai yra trejais metais mažiau negu jai, jis atidžiai, netgi susikaupęs kramto vienos rankos nagus, kita karo prie šono. Žanai atkišus jam skirtąjį gėrį, jis neima, ir jai tenka pačiupti nuleistą ranką ir delnan įsprausti du akmenis. Vienas niekuo neypatingas. Kitas glotnus, siauras ir patogus suimti. Skirtingai nuo kitų, šis turi dantytą briauną. Šiltoje dirvoje užčiuopusi, koks jis aštrus, ji nusišypsojo.

– Gali būti, kad jie nepasirodys, – jau nuobodžiaudamas tarsteli Žakeminas. Jis lyg žonglierius prieš pasirodymą pamėtėja akmenį ir lengvai pagauna. – Jie bailiai, – priduria.

Bet lyg tyčia jiems už nugarų laukymės pakraščiuose kažkas sušnara, taip nelauktai sujuda, kad visi krūpteli, ir Žanos ausyse sudunda besidaužančios širdies tvinksniai. Priešas jau čia, ir akimirka, tik akimirka jie netenka žado nuo to, ką regi. Lyg žvelgtų į veidrodį: kiekvienas Domremi prancūzas berniūkštis turi savo kopiją – dvygnį iš burgundų Maksė kaimo, jų amžino priešo, kuris nuo jų vos už pusvalandžio kelio pėsčiomis geru oru. Dešimt prieš dešimtį.

Ji, mergaitė išblukusiu raudonu vilnoniu apdaru, pečius siekiančiais tamsiais kaltūnuotais plaukais, yra vienuolikta ir čia nedera. Žakeminas dusliai urgzteli:

– Traukis, Žana.

Ji piktai dėbteli į brolių ir tik tada pernelyg neskubėdama pėdina į mūšio lauko pakraštį. Atsiremia į medį, susideda rankas, apžvelgia

lauką. Brolis nežino, kad kišenėje ji pasiliko tris akmenis, o dabar apsidairiusi po kojomis užmato storą pagalį – lyg kuoką. Pravartu būti pasirengusiai.

Abi šutvės – driskiai. Plika akimi matyti, kur motinos ar seserys užlopė jų palaidinius ir kelnes, užsiuvo išblukusias skiautes ant kelių ir alkūnių, kur audinys greičiausiai susidėvi. Kone girdėti, kaip urzgia visų pilvai. Berniūkščiai amžinai alkani, nors neretai maisto gauna daugiau už kitus, o jos namuose, jei nori savosios duonos ir viralo dalies, turi valgyti greitai. Ji turi tris brolius (du vyresnius ir vieną jaunesnį) ir žino, kaip būna. Kadangi su maistu striuka, jie vis šneka ir šneka apie tai, ką valgytų, jeigu galėtų, – taukais varvančius jautienos gabalus, šviežio rūkyto upėtakio kąsnelius, kokias puotas keltų, jei būtų ponai. Kartais, kai būna gerai nusiteikę, leidžia jai kiurksoti gretimais ir klausytis, ir jai tįsta seilė, nes jos apetitas ne menkesnis už jų, ji irgi vaikšto amžinai alkana. Bet dažniausiai vėjama šalin, o jeigu nuvyti nepavyksta, nes ji lyg įkastas stulpas nesijudina iš vietos, jie užtyla, ir ji, neapsikentusi tylos, pati pasitraukia.

Niekas dorai nežino, kaip prasidėjo šios peštynės arba kodėl prancūzų Domremi ir burgundų Maksė vaikigaliai griebiasi akmenų, nors jų tėvai sugeba palaikyti trapią taiką. Bet štai šie berniūkščiai susirinkę javų lauke. Štai jie, ryžtingais žvilgsniais, rankovėmis braukia snarglius, įraudę ne iš pykčio, o nuo vasariškos dienos šilumos. Štai jie, nuožmiomis akimis, nieko nesakančiais veidais, sukąstais dantimis. Jai dingteli, kad tik keli atrodo iš prigimties peštukai – juos nesunku atskirti iš to, kaip nemirksėdami žvelgia į priešininką, kaip nuščiūva ir sustingsta, kaip kilsteli ir laiko galvą. Maksė berniūkščiai atėjo pasirengę. Ištraukia rankas iš kišenių – saujos pilnos tamsių akmenų. Ji svarsto, kuri iš jų seserų padėjo prisirinkti akmenų, spėlioja, ar kitos mergaitės, burgundiškosios jos kopijos, galbūt taip pat vardu Žana, parinkti svaidmenys tokie

pat geri, kaip jos surasti čionai, – nors turbūt ne. Ji brolio kariuomenei pririnko geriausių akmenų.

Kaip prasideda mūšis? Kuri pusė puls pirma? O gal abi šoks sykiu, kaip kad rankos sudedamos malдай? Ji su dėde Diuranu Lak-saru, kai šis apsilanko, vis gvildena šį klausimą. Nors nekilmingas, neišsimokslinęs, jos dėdė yra galvotojas, pasakorius, klajūnas, per savuosius keturiasdešimt ar penkiasdešimt metų nugyvenęs tuzino vyrų gyvenimus. Niekas nežino, kiek jam iš tikrųjų metų. Kai jis šypsosi arba juokiasi, rodydamas savo gerus dantis, visus sveikutėlius, ne kokius nuskeltus ar pajuodusius dantigalius ar išrovus likusias skylės, jam drąsiai duotum trisdešimt. Jis sakosi buvęs laivo junga, virėju, kailiadirbio pameistriu, valandiniu, padieniu ir mėnesiniu samdiniu laukuose, dokuose, netgi, kaip pats tvirtina, ant ešafoto budelio padėjėju.

Taigi kaip prasideda mūšis? Jis jai pasakojo apie mūšius, legendomis apipintus mūšius, prasidėjusius daina. Klyksmu. Keiksmu. Malda. Bet šią gražią vasaros popietę didelėje niekam nepriklausančios žemės plynėje, įsispraudusioje tarp jų kaimų, mūšis prasideda klausimu.

– Kas čia? – drebia Maksė būrio vadas, rodydamas jos pusėn.

Žana užbėga Žakeminui už akių:

– Ar man sakai, burgundų išpera?

Gal dėl sijono klostėse slepiamų akmenų ji tokia akiplėša. O gal dėl lazdos, kuri, žino ji, koja pasiekiamą ir akimirksniu gali atsidurti jos rankoje.

Žakeminas meta į ją tūžmingą žvilgsnį, bylojanti: „Dink, kol tėvas nesužinojo, kad čia buvai, o tai pasigailėsi“, priešininkų vadas nusispjauna ant žemės. Nusispjauna su tokia jėga, kad pamanytum, jog priekinis dantis, o gal ir du, nuspiegė į žolę. Jis atokiai, seilės jos nepasiekia, bet Žana krūpteli. Paprastai vien jos balsą

išgirdę broliai atsitraukia susigūžę. Ji priglunda prie medžio, prisiploja prie jo.

– Armanjakų šliundra! – rikteli burgundų vadas ir oru skrieja akmuo – ji nežino, iš kurios pusės. Ir, kaip supranta, paleistas nesi-taikant į nieką konkrečiai. Berniūkščio vardu Gijomas labai ji vilia-si, kad jis taip greit neiššvaistė aštriabriaunės dovanos.

Akmenys zvimbiam oru lyg pikti paukščiai. Kas kartą kuriam pa-taikius – į petį ar į pilvą, – pasigirsta skausmingas riksmas.

Kai akmenų nebelieka, prasideda peštynės, nors jos veikiau primena ristynes, nes berniūkščiai kimba į panašaus ūgio ir svorio priešininką ir ritinėjasi ant žemės. Dantys sminga į kulkšnis. Nykš-čiai mygia užmerktas akis. Visur aplinkui ištįsusių kojų ir rankų raizginys, virtuliuojantis, svyrinėjantis šokis sukilusių dulkių debe-syse. Spigūs jaunesnių vaikų klyksmai veria vyresniųjų riksmus. Ji irgi prisidėtų, tik neišmano kaip, nebemato, kur priešai, o kur savi. Kitą sykį, pamano sau, Domremi vaikigaliams reikėtų kaip nors pasižymėti, gal ant rankų užsijuosti vienos spalvos raiščius. Arba burgundai galėtų persirengti raguotais velniais. Taip irgi būtų ge-rai. Nuo tokios minties ji nusišypso.

Jiems pirmą sykį čionai atėjus, Žanos akį patraukė tamsi me-džių siena aplink laukymę, ir ji pasakė: pažvelk, Žakeminai, pažiū-rėk aukštyn. Balsu, nuo kurio visada kraugeriskai žybtelėdavo jos tėvo akys, ji aiškino broliui: akmenis reikėjo pradėti rinkti prieš kelias savaites. Visos peštynės, jų data, laikas ir vieta vadų sutaria-mos iš anksto. Mes – tam „mes“ ji priskiria ir save – galėjome prisi-rinkti geriausių akmenų, sukrauti į maišus ir virve užkelti į medžių viršūnes. Tada berniūkščiai būtų užsikorę iki slaptosios šakos ir iš pasalų užpuolę priešą, vos jam pasirodžius. Maksė vaikigaliai būtų pamane, kad dangus ar Dievas apmėtė juos akmenimis. Būtų pri-varę į kelnes. Būtų dėję į kojas.

Bet brolis tik dėbtelėjo. Mažakalbis. Tėvas mano, kad tai vienas iš jo privalumų, jai atrodo, kad brolis tiesiog lėtapėdis.

– Jei nori pasilikti... – pradėjęs jis taip ir neužbaigė sakinio. Ištiesęs ranką atsainiai mostelėjo į lauką. Ieškok akmenų.

Ji iš tolo įžiūri Maksė berniūkščių vadą, susikibusį su Žakeminu, ir ją apima noras pasiekti brolių, sugriebti jį ir papurtyti. Nė penkios minutės nepraėjo, o tau jau reikia mano pagalbos! Ji pasilenkia. Dešine suima lazdą. Pasileidžia prie atgręžtos priešo nugaros, jos galva saulėje švysteli it oranžinės liepsnos kamuolys. Iškelia lazdą ketindama smogti ir drauge pasirengusi gintis, jei kam kiltų noras ją pulti...

Ją sustabdo riksmas.

Dar neižengus į kovos lauką, šaka iškrinta iš rankos. Ji gręžiojasi ir žvalgoji, iš kur sklido riksmas, iš pradžių nesuprasdama, į ką žiūri. O tada supranta – kovos įkarštyje stoji tylą. Toji tylą keista, ji čia nedera. Laukymės kampe, kur du berniūkščiai turėtų mosuoti kumščiais ir spardyti, vienas berniukas atsitraukia. Kitas guli ant žemės. Net iš toli ji mato iš siaubo išblyškusį besitraukiančiojo veidą – jis slenka atatupstas ir kone parpuola, susipynus kojoms. Jis užsidengia burną, tada nuo rankos kažką, kad ir kas tai būtų, nusiBRAUKIA į marškinių krūtinę, tuo metu jau sužiūra ir kiti peštukai. Jos žvilgsnis grįžta prie nejudančio berniuko.

Nė neižiūrėjusi veido, žino, kas jis. Gijomas, septynmetis. Tarsi žaibas trenkia jai į pakaušį, pažįstamas žaibas, bet kiek kitoks. Šis aštrus, lyg prie odos kas būtų pridėjęs išgaląsto peilio smaigalį. Berniūkščiai prasiskiria ją praleisdami. Gal jiems atrodo, kad ji, mergaitė, galės kuo nors padėti.

Dabar priešas vėl sukrunta: sutrikę ir išbalę burgundai mauna Maksė pusėn – laikysis išvien ir niekam nieko nesakys. Niekas nė nešūkteli, nebando jų sulaukyti. Jai priėjus prie Gijomo, priešininkų

jau nelikę, jie nuskuodė per žolę ir medžių šešėlius mikliai kaip va-
gys naktį.

Priėjusi Žana atsikvepia su palengvėjimu – jis gyvas. Ji klaupiasi
ir jai atrodo, lyg būtų nuriėjusi vieną iš savo akmenų. Bando save įti-
kinti, kad žaizda ne tokia baisi, kaip atrodo, kad sužaloti raumenys,
lygus pjūvis gali baisiausiai kraujuoti. Gijomas guli atmerktomis
akimis, jos pilkšvai mėlynos lyg debesuotas dangus ir išmeigtos
kažkur į tolį.

Už nugaros Žakeminas prisiekia atkeršyti. Žana atsigręžia – ne
metas kruviniems vaidams. Rūsčiai dėbėti į brolių ir tiesmukai nu-
rodo:

– Kviesk pagalbą.

Brolis išleidžia kažkokį garsą, dusliai suinkščia lyg užmintas šuo
ir nubėga. Trys bendrai leidžiasi jam įkandin. Tiems, kurie pasili-
ko, regis, darosi bloga. Jie suka akis šalin – Žana spėja, kad kraujas
juos gąsdina. Jo labai daug.

Jų kaimas mažas, visi vieni kitus pažįsta. Ji yra mačiusi Gijo-
mą sėdintį ant savo trobelės slenksčio, kol mama triūsia darže,
Domremi laikomame pačiu geriausiu. Yra mačiusi, kaip jis pakėlė
pilką katę, kurią jų šeima laiko gindamasi nuo pelių, ir pasitrynė
skruostais, pirma vienu, paskui kitu, į jos kaklą. Savo amžiui jis ma-
žas, katę ilgai nešti turėtų būti sunku, bet jis nuolat ją nešiojasi per-
simetęs per petį it miltų maišą, vis kaso jai paausius, sūpuoja kaip
kūdikį, nors gyvulėlis paprastai nesileidžia čiūčiuojamas. Ji pagal-
voja: vaikas, kuris yra toks švelnus gyvūnams, juk negali būti blogas
žmogus, tiesa? Ji nuo savo sijono nuplėšia skiautę ir prispaudžia
prie jo galvos, vilnonis audinys patamsėja, pasidaro beveik juodas,
paskui ir jos pirštai tampa lipnūs. Žolės plotelis nuo jo pakaušio iki
sprando raudonuoja, tarsi pati žemė būtų nusidažiusi, samanų ža-
lumo audinio rietimą pamerkus į raudonio sklidiną kubilą. Ji girdi

iš jo gerklės sklindantį gargaliavimą ir tas garsas ataidi jos pačios gerklėje. Atrodo, kad tą trumpą mirksnį juodu susiję: ką jaučia jis, jaučia ir ji – svaigulį, kvaitulį, kylantį blogumą, kurio neišvamsi. Jos rankos – šaltos, karštos, vėl šaltos – nuo suknelės plėšia didesnę skiautę, spaudžia ją prie žaizdos. Kad negokčiotų nuo kraujo kvaipo, taria jam žodžius, nors, jiems dar nenuslydus nuo lūpų, žino, kad jie tušti. Tai tik įbrėžimas. Laikykis. Tuoju ateis pagalba.

Jai knieti paklausti Gijomo, kaip tai nutiko. Akmuo, pagalyš ar tik kumščiai? Ar tai padaręs berniūktis turėjo pasislėpęs ginklą? Bet ji neklausia. Jos galvoje sukasi – nes ji žino, kad vaikas mirs, – mintis: mano veidas neturi būti paskutinis jo gyvenime regėtas dalykas. Jis turėtų pamatyti savo motiną, tėvą ar seserį. Arba netgi katę. Ne mane, kurios veik nepažįsta.

Į atmintį rėžiasi jo vaizdas, jo kūnas, per septynerius po motinos sparnu praleistus metus iš kūdikio užaugęs į berniuko, iš vystyklų į kelnes. Veidas dar išlaikęs kūdikišką apvalinumą. Jo oda lygi ir veikiausiai švelni, plaukai styro rusvais kuokštais – tokios spalvos būna saulės užlietas arimas. Ir jo kraujas atrodo jaunas, plaštakos sugniaužtos į kumščius, lyg jis vis dar muštųsi. Bet dabar viena atsigniaužia, ir Žana ištiesia ranką. Nustemba pajutusi kažką įkrintant į delną. Dirsteli ir mato akmenis, tuos pačius, kuriuos buvo jam įdavusi. Apgniaužia juos. Nors ir rydama ašaras, nori paklausti: paikši, kodėl jų nemetei? Kvaily, baily. Atidaviau tau pačius geriausius.

Tarp jų tik trejų metų skirtumas, bet jų rankos – kaip dangus ir žemė. Ant jo delnų nė menkiausios nuospaudos. Jokių šerpetų. Tai rankos mylimo vaiko, kuriam netenka sunkiai dirbti. Vieną dėmelę ji vis dėlto įžiūri – rausvą randą, maždaug colio ilgumo ploną liniją, einančią nuo nykščio pagalvėlės. Spėja, bus palikusi katė. Jei ne krauju plūstanti galva, būtų berniukas, ir tiek – su rankomis

ir kojomis, sveikas ir stiprus. Akimirką ją nusmelkia siaubas – ji išsigąsta, kad savo rankomis, šiurkščiomis ir didelėmis, kietai sugniaužtais pirštais sukels jam skausmą.

Ji žino, kada jis išleidžia paskutinį atodūsi. Lyg nusivylęs, kad niekas, tik ji, neatėjo jo išlydėti.

Staiga kaimo vyrai jau čia, ir ji lėtai stojasi. Ji nustumiama į šalį, ir du vyrai, jos tėvo bičiuliai, stebeilija, lyg jai būtų kas nutikę. Mano, kad ji sužeista, nes jos plaštakos, riešai, sijonas, kurį buvo priklaupusi, kruvini, suknelė suplėšyta. Jie klausia, ar maksiečiai tai padarę, lyg tai, kas nutiko, būtų viso kaimo darbas. Ji sako: ne, čia visur Gijomo kraujas, ir rodo jiems skiautę, kuria mėgino sustabdyti kraujavimą. Jie, regis, supranta – linkteli ir nuo jos nusigręžia.

Iš kito lauko, kuriame dirbo, parvadintas Gijomo tėvas neša sūnų į Domremi – pas motiną, senele, vyresniąją seserį ir katę. Negyvo berniuko galva svyra per tėvo ranką ir ant žolės palieka raudoną pėdsaką.

Ji su visais neina. Stovi ir žvelgia į dangų, lyg tikėdamasi, kad spindinti saulė paaiškins, kas nutiko. Jai svarbu šitai suprasti. Mirė berniukas. Mirė jos akyse. Dėl ko jis mirė?

Atitokusi susipranta, kad viena plaštaka sugniaužta į kumštį. Tik vargais negalais ji atgniaužusi išvysta akmenis, įduotus Gijomui, o paskui jai gražintus. Gniaužė juos taip stipriai, kad delne liko raudoni atspaudai lyg mažos paukščių pėdutės. Paprastą akmenį ji išmeta. O tą išskirtinį, aštriomis briaunomis, pasilieka. Įsideda į kišenę. Stebėtinai ramiai nusprendžia, kad jei jos tėvas Žakas d'Arkas būtų buvęs Gijomo tėvas, Gijomas, gelbėdamas savo kailį, būtų sviedęs akmenis. Būtų paleidęs į darbą kumščius ir veikiausiai būtų likęs gyvas.

Tėvas jos broliams kartą pasakė (ji klausėsi jiems nematant): čia, Domremi, mes niekada nematysime tikro mūšio. Argi Aženkūro ar

Kresi mūšiai būtų galėję vykti šiuose laukuose? Niekada gyvenime! Jis nusikvatojo ir juodais it žemė nagais ėmė rakinėtis dantis.

Bet jei pagalvotume, kaip prasideda kovos, tai ši tarp Prancūzijos ir Burgundijos, tarp Domremi ir Maksė, tarp akmenimis besisvaidančių skirtinguose kaimuose gimusių vaikų prasidėjo prieš trejus metus. Visiems žinoma istorija, paprasta istorija apie kerštą, kai dofinas Montro Fo Jone nužudė Joną Bebaimį – nužudė, nes Jonas buvo beįgyjās per daug galios. O dabar Jono sūnus Pilypas, dabartinis Burgundijos kunigaikštis, sako nenurimsiās, kol dofinas neiškeliaus anapus.

Dofinas vis dar gyvas ir sveikas, o čia mirė berniukas. Štai kaip, pasakė jos dėdė Diuranas, užbaigdamas vieną iš savo pasakojimų apie mūšius, būna kare. Vieną dieną viskas gerai ir gražu. Karalių reikalai – tai tik kažkokių senų ir kilmingų giminių, neturinčių nieko bendra su vargšais kaimiečiais, kurie tris kartus per dieną minta kopūstais, bėda. Princai vaidijasi, o žemė ir toliau dirbama, žolė šienaujama, derlius nuimamas. Kol vieną dieną sargybinis žiovaudamas užkopia į tvirtovės kuorą, dirsteli per dantytą kraštą ir išvysta dešimttūkstantinę armiją, laukiančią, kad jis pasiduotų. Ir kartą kaimietis pabunda vidury nakties su į šoną įremtu kardu. Nebūtinai tėvai ir seneliai miršta pirmi. Prakaitą liejantis tėvas išgirsta šūksnį ateiti, ateiti kuo greičiau, ir jis tekinas lyg baisiausiam sapne bėga į laukymę ir išvysta veidą, pažįstamą nuo gimimo. Veidą, kuris nebeatsimerks. Šaltą it akmuo.